

Möjlighet att använda en särskild kvot vid placering i kommunala skolor

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL):

- bedömer att förslaget sannolikt inte kommer få någon större effekt när det gäller att åstadkomma en jämnare fördelning av elever mellan kommunens skolor
- tillstyrker trots det förslaget att det införs en möjlighet för de kommuner som vill att använda en särskild kvot vid placering i kommunala skolor
- bedömer att kommuner som väljer att tillämpa kvoten behöver göra ett betydande förberedande arbete med att utforma och förankra grunderna för kvoten
- vill betona vikten av att kvotmöjligheten utvärderas och att det inkluderar en uppföljning av hur skolskjutskostnaderna påverkas i de kommuner som väljer att använda sig av kvotmöjligheten

Möjlighet att använda en särskild kvot vid placering i kommunala skolor

SKL tillstyrker förslaget att det genom en särskild tidsbegränsad lag införs en möjlighet för kommunerna att använda en särskild kvot vid placering i kommunala skolor (förskoleklass, grundskola och grundsärskola). Vi anser att tanken med förslaget, att åstadkomma en jämnare fördelning av eleverna mellan kommunens skolor, är god. Förslaget ligger också i linje med den försöksverksamhet under en begränsad tid som SKL föreslog i sitt yttrande över *Plats för nyanlända i fler skolor* (SOU 2016:9).

Vi noterar att den nu aktuella kvotmöjlighet för placering i kommunal skolor skiljer sig från den kvotmöjlighet som infördes för fristående skolor förra året. Den senare regleras i en förordning som anger att i kvoten får ingå endast elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret. Den kvotmöjligheten syftar således till att åstadkomma en jämnare fördelning mellan skolor av nyanlända elever.

Som SKL förstår den nu föreslagna kvotmöjligheten för placering vid kommunala skolor syftar den till att åstadkomma en jämnare fördelning i bredare bemärkelse än så. Och att den öppnar för att väga in andra bakgrundvariabler hos eleverna än nyanländhet i grunderna för kvoten. Som exempel i PM:en nämns att kvotmöjligheten

skulle kunna användas för att inrätta en kvot vid en populär och översökt skola i ett socio-ekonomiskt gynnat bostadsområde, och att låta elever från mer utsatta bostadsområden ingå i kvoten. Elever från de sistnämnda områdena skulle därmed ges ökade förutsättningar att bli placerade på den populära och översökta skolan än med ordinarie placeringsregler och dess närhetsprincip.

Användning av kvotmöjligheten kräver betydande förberedande arbete

SKL bedömer att en tillämpning av den särskilda kvoten kommer kräva ett grundligt förberedande och förankrande arbete i de kommuner som väljer att använda sig av möjligheten. Kommunerna måste vara mycket noggranna då den fastställer grunderna för kvoten. Detsamma gäller urvalsgrunderna för kvoten, dvs. hur urvalet ska göras om det finns fler sökanande än det finns platser i den särskilda kvoten. Precis som påpekas i promemorian måste grunderna vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande. De resonemang som förs i promemorian om förbud mot direkt och indirekt diskriminering illustrerar utmaningen i att utforma sådana grunder. SKL bedömer att här kommer kommuner som väljer att tillämpa kvotmöjligheten behöva stöd, vilket vi menar bör ges av exempelvis Skolverket och/eller Diskrimineringsombudsmannen (DO).

Även om kommunen väljer att utforma grunderna för kvoten på ett sätt som inte riskerar att träffa någon av diskrimineringsgrunderna krävs noggrannhet. Oavsett vilken typ av kriterier som kvoten bygger på behöver grunderna vara objektiva och transparenta. De behöver också vara väl förankrade, inte minst hos föräldrar och elever, men kanske också hos den bredare allmänheten i kommunen, för att skapa förståelse och legitimitet för varför och hur kommunen använder sig av kvotmöjligheten.

Förståelse för en kvot på max fem procent men det kommer ge liten effekt

SKL har förståelse för att den nu aktuella kvotmöjligheten begränsar sig till max fem procent, eftersom det är så den redan införda kvotmöjligheten för fristående skolor är utformad. Men vi bedömer samtidigt att denna begränsning innebär att kvotmöjligheten sannolikt inte kommer få någon större effekt när det gäller att åstadkomma en jämnare fördelning av elever mellan kommunens skolor. Vilken effekt som kvotmöjligheten får beror givetvis också på i vilken utsträckning som kommuner väljer att använda sig av den.

Ikraftträdande

Den särskilda lagen föreslås börja gälla den 1 februari 2018. Med den tidplanen bedömer SKL det som tveksamt om kvoten i praktiken kan börja tillämpas tidigare än i samband med de val och placeringar som görs inför läsåret 2019/20. Som ovan beskrivit behöver de kommuner som väljer att tillämpa kvoten göra ett grundligt

arbete med att fastställa grunderna för kvoten och informera berörda om den. Detta behöver ske i god tid inför föräldrars och elevers val av skola, som normalt sker i början av kalenderåret.

Konsekvenser

SKL delar bedömningen i promemorian att förslaget inte innebär några nya obligatoriska uppgifter för kommunerna, eftersom det föreslås bli frivilligt att kommunerna att använda kvotmöjligheten.

Vi vill dock betona vikten av att kvotmöjligheten och dess effekter utvärderas, och att det där ingår en uppföljning av hur skolskjutskostnaderna påverkas i de kommuner som väljer att tillämpa kvotmöjligheten.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

*Reservation lämnades av Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna, **bilaga**.*

Styrelsen
2017-05-12

Reservation från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna

Möjlighet att använda en särskild kvot vid placering i kommunala skolor

Det fria skolvalet ska alltid vara styrande. Genom det fria skolvalet ökar blandningen av elever i många skolor och varje år lämnar tusentals barn och unga den egna stadsdelen för att gå i skola i andra delar av kommunen. När elever kan välja en annan skola än den som ligger där man bor ökar möjligheterna att bryta segregationen.

Ett sätt att skapa varaktiga förutsättningar för att minska segregationen är att alla ges möjlighet att välja, det vill säga ett obligatoriskt skolval.

Den nu föreslagna kvotmöjligheten för placering i kommunala skolor skiljer sig från den kvotmöjlighet som infördes för fristående skolor förra året och har 'en bredare ansats'. Det är principiellt inte bra att ha olika synsätt och villkor på skolor beroende på om de är fristående eller kommunala.

Vi anser att lika villkor ska gälla för fristående och kommunala skolor.

Kvoten bör, om den ändå införs, definieras på samma sätt för de kommunala skolorna, dvs att i kvoten får ingå endast elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret.

Resultatspridningen mellan skolor utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar har på många ställen ökat jämfört med tidigare. Utredningens förslag är en olycklig fixering vid var eleverna kommer ifrån snarare än vart de är på väg.